

КОНТЕНТ-АНАЛІЗ ЛЕКСЕМИ “ONE” (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛОМОВНОГО ДИСКУРСУ)

Грінченко А. І.

(Сумський державний університет)

Науковий керівник – д-р філол. наук, професор Швачко С. О.

Мова – це знакова система, яка з'явилась задля задоволення потреб людини. Мова включає систему метазнаків та є результатом когнітивного процесу людини. Суспільство постійно динамічно розвивається і в зв'язку з цим з'являється потреба в нових словах. Мова задовольняє цю потребу за допомогою включення в свою систему запозичень, а також завдяки девіаційному розвитку слів. В процесі еволюції мови слова втрачають свої первинні значення, набувають нових, вторинних, семантично спустошуються, генерують забуті значення та неологізми [1, 12].

Слова у мові творяться не хаотично та безсистемно, а за притаманними їм моделями, нормами та лінгвістичними традиціями. Основу денумеративів складають числівники, поверхнева та глибинна структура яких може змінюватися, модифікуватися, що сприяє ефективності вербокреації, появи нових слів. В умовах оточуючого контексту числівники модифікують синтаксичну, прагматичну, морфологічну, епідігматичну функції. У ході мовної еволюції частиномовне семантичне навантаження денумеративів постійно змінюється, що зумовлено їх парадигматичним буттям та семою числа, яка була закладена в них спочатку [2, 198].

У словниках лексема *one* експлікується алонімами типу англ. *only, individual, unique, united, specified, certain, indefinite, identical, equal*. Вихідною у лексемі *one* була сема виокремлення одного предмету, що було необхідним для лічби та виміру денотатів. Потім до вже існуючої семи додалася ще сема винятковості. Розрізняють позитивну конотацію (унікальність) (*The time allotted for the tributes to say goodbye to their loved ones* [3, 74]) та негативну конотацію (недостатність) (*Only one is still alive* [3, 64]). Найближчими елементами тлумачення лексеми *one* в словниках виступає лексема *single* (самотній, поодинокий,

одинарний) з конотативним компонентом відчуження, самотності і її стилістично нейтральним синонімом *individual* (окремий). Лексема *one* може бути іменником, прикметником, займенником або входити до ідіоматичного сполучення [2, 199].

Окремість, відокремлення одних об'єктів від інших, дискретизація дійсності є необхідними як для лічби об'єктів, так і для їх сприймання, визначення індивідуальних властивостей, характеристик в опозиції з іншими об'єктами. Для протиставлення одного референта із групи йому подібних використовується конструкція "*one of...*", напр.: англ. – *It will be less obvious if I send one of my acquaintances* [4, 46]. В даному випадку лексема *one* не позначає певну особу чи групу осіб, але правостороння означувана група обмежує коло можливих варіантів, тобто *one* частково втрачає неозначеність.

Всім денумеральним конструюванням, в тому числі і денумеративу *one*, притаманні «сім чудес» їх буття (становлення та функціонування): генетична синкретичність (предметність + нумеральність), термінологічність, детермінологічність, фразеологізація, поліфункціональність (позначення точної, приблизної, невизначеної кількості), семантичне спустошення та словотвірний потенціал. У денумеральних конструюваннях виникають сплески минулої числової предметності, що свідчить про їх когнітивну пам'ять [2, 199].

Числівник *one* та неозначений артикль *a (an)* є етимологічними дублетами. Обидві лексеми позначають одиничність, виключність та опозицію предметів у множині. Генетичні образи лексеми *one* простежуються у древніх формах мов індоєвропейської сім'ї. У грецькій мові *oinos* етимологізує значення «одне очко». Ця форма має свої паралелі у лат. *unus*, гот. *ains*, нім. *ein*, слав. *инь*. У санскриті *ena* семантизує займенникове значення "вона". Сучасні лінгвісти зазначають у своїх працях, що двоїна та її маркери були передвісниками одиничності: двоїна створила основу для виникнення одиничності [5, 5]. Не дивлячись на те, що двоїна генерувала однину, лексема *one* є високочастотною як

у вільних, так і у стабільних словосполученнях, напр. англ. *one student, one revolution; one and all, one-horse (carriage), once-removed (brother)* [2, 200].

Лексема *one* зустрічається у фразеологічних словосполученнях. Семантичне наповнення зазначеної лексеми визначається фразеологічним контекстом, напр.: англ. *one too many* «зайвий», *one of these days* «незабаром», *one and all* «всі разом і кожен зокрема», *one-horse* «невеличкий, незначний, невеликий». Похідні від числівника *one* зберігають квантитативний шарм та отримують нові квалітативні ознаки. Існують випадки повної втрати квантитативного значення (деквантифікація), появи семантичного спустошення (десемантизація), що притаманне, зокрема, стабільним фразеологічним одиницям [2, 200]

Як замітники попередніх слів, лексеми *one* – *ones* мають різну числову представленість, що ілюструє собою певну семантичну девіацію. Ці денумеративні конструювання були утворені в результаті процесу конверсії і синкретично вони продовжують представляти нумеральність та предметність. Виконуючи функцію замітника попередньо вжитого слова, денумератив *one* вбирає в себе всі функції слова, яке заміняється, повторює його контекстуальну сполучуваність та позицію в реченні.

Слово-замітник *one* має свої характерні граматичні та лексичні особливості і функції: вживається тільки з обчислюваними іменниками; застосовується як у відношенні до живих предметів, так і у відношенні до неживих; може замінювати іменник у множині, при цьому використовується форма *ones*; може вживатися замість іменника, який має означення (частіш за все виражене прикметником); форма множини *ones* у сполученні з прикметником може позначати всіх людей, що характеризуються цим прикметником; може вживатися після порядкових числівників та слів *the last, the next* [6, 114].

Слово-замітник *one* виконує в реченні функції підмета, іменної частини присудка або додатка [6, 117], напр.: *Inside the box were four gray puppies, one of which hopped up on its hind legs to peer over the side at her* (підмет) [7, 25]. *There*

wasn't a chance she'd fit in with people around here who had money, at least the ones he knew (додаток) [7, 40]. *Nowadays, they were the ones who stole the booze, the ones who beat the bold guy unconscious at the airport before taking his wallet, the ones who painted the swastikas on the synagogue* (іменний присудок) [7, 41].

На основі проаналізованих нами 1400 денумеративів у художньому дискурсі встановлено, що як повнозначне слово денумератив *one* був вжитий як іменник 95 разів, 44 рази як займенник (слова-замінники). Загалом лексема *one* реалізувалась 139 разів, що у загальному корпусі денумеративів складає приблизно 10%. Лексема *one* займає важливе місце у мовній системі і позначена високою частотністю вживання, семантичною гнучкістю та поліфункціональністю.

1. Кочерган М. П. Загальне мовознавство. – К.: Академія, 2006. – 368 с.
2. Швачко С. О. Словотворчі тенденції квантитативних одиниць: лінгвокогнітивні аспекти / С. О. Швачко // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. – 2012. – № 23(248). – С. 197–201.
3. Suzanne Collins "The Hunger Games". – United States, Scholastic, 2008. – 384 p
4. Ann Elizabeth Cree "The Dukes's Mistress". – Great Britain: Mills & Boon, 2002. – 299 p.
5. Есперсен О. Философия грамматики / О. Есперсен. – М. : Изд-во иностр. лит-ры, 1958. – 332 с.
6. Михельсон Т. Н., Практический курс грамматики английского языка / Т. Н. Михельсон, Н. В. Успенская. – СПб. : Специальная литература, 1995. – 256 с.
7. Sparks Nicholas. The Last Song. – London: Sphere, 2010. – 390 p.

Перекладацькі інновації : матеріали III Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції, м. Суми, 15-16 березня 2013 р. / Ред.кол.: С.О. Швачко, І.К. Кобякова, О.В. Ємельянова та ін. — Суми : СумДУ, 2013. — С. 62-65.